

11 Gajić Gajko:

PRIPREMA I POČETAK USTANKA NA MANJAČI
=====

(Iz neobjavljene hronike ustanka u Manjači)

Po začetku partije, juna mjeseca, ^{1941. god.} kreće iz Banjaluke za Manjaču Muhamed Kazaz, Fezlić Smajo i Sarajlić Almez-Juko, da bi pripravili narod ovoga kraja za dizanje ustanka. Prve kuće u selu kojoj su došli bila je Jovoće Glíše i njegova sina Mirka u selu Golešima. Kazaz je i ranije bio obavješten da je ove kuće bile od rijetkih na selu koja je pripadala naprednim ljudima, te kada je došao nije se u tome prevario jer je ovije dobio, sa drugovima, pristojno skrovište da ih nebi pronašli ustaše i žandarmi koji su u to vrijeme vršljali po selu i činili bezakonja. Kad su se malo odmorili odmah ih je obasuo pitanjima Mirko i Glišo, da im objasne zbivanja u svijetu koje su u to doba bile vrlo kritična. Kazaz je rado odgovarao na pitanja polako i odmjerenom ali do krajnosti ubjeđljivo, kako je to inače on znao da čini. Govorio je između ostalog o fašizmu koji je najopasniji po ljuđski napredak i civilizaciju i koji se mora uništiti uruženim snagama svih poštenih naroda. Povećom ovoga izlaska u selo Kazaza i drugova, pričao mi je Mirko Jović. „Čim je došao našoj kući Kazaz i drugovi odmah smo ih skonili ja i moj otac Glišo, u jednu obližnju šumicu da ih nebi pronašli žandarmi i ustaše koji su svaki dan vršljali po selu. Nakon počuzog razgovora sa njime pitao ih je otac, dali su gladni. Oni su rekli da bi mogli jesti i ako su bili pregladnjeli jer su rano krenuli iz grada a dan je bio prilično pogodakao. Bio im je spremit ručak koji je u šumu donijet i na travu postavit. Po običaju preš ručak je iznio moj otac rakije i prvu čašu čao Kazazu. (Stalno se sjećam ovoga događaja koji je na mene silno utjecao) Kazaz je primio čašu i

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MS-1/31

zahvalio se meni i ocu na iskrenom dočeku govoreći: "Druže
Gliše i Mirko, mi smo krenili na težak ali slavan put, a to
je da pripremamo narod ovoga kraja na ustanak, da bi dali od
sebe ono što možemo dati, i da bi omrznutom neprijatelju dali
učarce gdje se on manje nada. Gliše....., ovo je prva čaša
k i prvi ručak koji ručam u ime ustanka i revolucije, te zato
želim da bude sretno i da izvojujemo pravednu pobjedu, jer je
prevla na našoj strani." Poslije ove zjaravice nas sve peto-
rica izljubili smo se a mome ocu tekle su suze niz lice od
nekog čučinog uzbuđenja. (Sućbina, vajla je htijela da ni moj
otac a ni ti ove trojica ne doživite slobodu već ih je u toku
revolucije i ustanka sviju nestalo, moj otac umor a oni poz-
nuli)."

Kazaz i drugovi ostali su nekoliko dana u selu Gole-
šima kod Jovića Mirka i Gliše a odatle su krenuli i stigli u
Kole u zaseok Rupare gdje su skupa sa članovima partijske ćelije
razradili plan za održanje skupova po selima Manjače na kojima
bi se govorilo narodu o potrebi izaženja ustanka. Radilo se je
danju i noću, a ustaše i žandarmi vršljale su selima. Mi čla-
novi partijske ćelije, krišom smo najavljivali ljudima i omla-
đini mjesto sastanka, koji bi se obično održao po noći.

Noću između prvog i drugog avgusta, grupa partizana pod
komandom Danke Mitrova napala neprijateljsku posadu koja je
bila smjestita u žandarmerskoj stanici u Krupi na Vrbasu.
Ova grupa pripadala je banjalučkom odredu koja je stigla sa
druge strane rijeke Vrbasa a brojale je oko četrdeset boraca
partizana. ~~Narednik ostavljen~~ Zna se da su u ovoj grupi bili pored
Danke Mitrova i ovi drugove; Kasim Hažić, Šefket Maglajić,
Drago Važer, Drago Lang, Delić Vujo, Čić Slavko, Jurinčić Niko,
Potkonjak Braco, Bećirbašić Habija, Ivica Čić i drugi koji su
bili iz sela okolice planine Cmače. Usled jakog neprijatel-

ljskog utvrđjenja, ovaj napad nije uspio nego su se naše snage morale povući.

Osamnaestog avgusta 1941. godine dolazi iz Drvara u Manjaču Morača Pero, još sa jednim drugom, sa zaštom da bi povezo Manjaču sa Ribnikom i Drvarom. Oni su bili upućeni na Muhameda Kazaza koji je u to vrijeme bio osutan^{jer je} otišao u banjalučki ođred rađi nekog dogovora. Sa Moračom je sam se u šumi Manjači sastao i ovom prilikom dao sam mu početke o tadašnjim zbivanjima u Manjači.

Dvaćeset četvrtog avgusta dolazi u selo Kola, zaseok Rupari grupe neoružanih boraca partizana koji su pripađali banjalućkom partizanskom ođređu a kojoj je na čelu bio Danko Mitrov. Oni su se ovde u zaseoku povezali sa partiskom organizacijom i ostali su nekoliko ćena skupljajući seljake iz okliće i tumaćili im potrebu ćizanja ustanka. Seljaci su ovom prilikom slušali i rađio prijemnik koji je sobom nosile ova grupa. Čvu grupu saćinjaveli su ćrućovi; Danko Mitrov, Kaćenić Teofik-Ćinkara, Milan Branković, Milosev Ristić, Stanko Ćurulija Morača iz Banjaluke, Brane Lastrić, Karabegović Leće, Bajić Boško, Rući Kolak, Ćvitković Milenko, Milan Pavićar. Risto Škrbić, Jovica Ćurulija, Branko Babić i Mirko Kovaćević.

Dvaćeset osmog avgusta izvršila je ova grupa pokret iz zaseoka Rupari. Nije mi poznato ni ćo ćanas zašto je ova grupa spustila se na glavnu cestu koja je voćila ođ Banjaluke ka Ključu i cestom su u kolini ćva po ćva išli slobodno sa naprijed razvijenom^(crvenom) zastavom. Oni su išli pjevajući a pored njih su prolazili putnici koji su se ćućili ovoj vojsci i njihovoj snjelošći. Dok su išli cestom naletio je na nji jedan žandarm iz kaćine voće na biciklu neoružan pštoljom. On je bio razoružan i za-robit koga su sobom oćveli. Kać su stigli u selo

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-46-I/31

Dobrnju, zaseok Draganovići, imajući namjeru za ovće prenoće, njih je iz neposredne blizine napala jača žandarmerijska patrola iz puškomitraljeza. Nastala je borba i naši su se povukli u pravcu Manjače. U borbi je bio lakše ranje partizan Brane Laštrić a na strani neprijatelja bio je teže ranjen ječan žandar.

Te noći ova grupa partizana stigla je u zaseo Grabovicu gdje je pod rukovođstvom Danko Mitrova formiran Manjački odred. U ovaj štab odreda ušli su sledeći drugovi; Karabegović Lečo komandant, Branković Milan zamjenik komandanta, Kazaz Muhamed politički komesar i Gajić Gojko zamjenik političkog komesara. (Ubrzo je Lečo Karabegović bio povučen u banjalučki odred, te je na njegovu mjesto došao Milan Branković tako da je štab odreda djelovao u ovom sastavu sve do četničkog puča).

Poslije formiranja odreda ova grupa nastavila je put za Mrkonjić Grad iste noći jer je Mrkonjić Grad bio napadnut i oslobođen na 28. avgusta.

(Gojko Gajić)
Gojko Gajić

